

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Antoni Canu a lletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/antoni-canu> >

Antoni Canu

Antoni Canu, poeta alguerès

Pere Mayans (responsable de l'edició del llibre *Itinerari poètic d'Antoni Canu*)

Antoni Canu és un escriptor alguerès en llengua catalana nascut, però, a Ocier l'any 1929. Canu va arribar a l'Alguer a l'edat de 10 anys. Per tant, la seva primera llengua fou el sard logudorès. En aquell moment, a l'Alguer, però, el català era la llengua principal del carrer, de la vida, de les relacions personals... Si no parlaves alguerès, no podies jugar amb els altres nens, per tant, era imprescindible per

viure a la ciutat. És així com Canu, i tants altres sards al llarg de la història i fins als 60 del segle XX, va fer seva la llengua que els catalans havien portat a aquesta ciutat sarda el segle XIV.

La figura de Canu (casat amb una algueresa i membre d'entitats que treballen per la llengua) i la seva obra poètica en català són una demostració de com s'han integrat durant segles els sards que arribaven a la ciutat. I diria més, Antoni Canu i la seva muller, Maria Musso, són de les poques parelles que als anys 60 continuaren parlant en català als seus fills. De fet, els fills de l'Antoni i la Maria, que pertanyen a la generació del trencament sociolingüístic no únicament a l'Alguer, sinó al conjunt de territoris amb llengües minoritzades de pràcticament tot Europa, són de les poques persones a l'Alguer que han "heretat" la llengua dels dos pares.

Per conèixer l'alguerès a nivell escrit, Antoni Canu assisteix, a partir de 1985, a l'escola d'alguerès Pasqual Scanu i a partir de 1990 comença a utilitzar la nostra llengua com a expressió poètica. Canu ha fet seu l'idioma del país que als 10 anys el va adoptar, portant dins, però, la memòria i els costums de la terra d'origen: segurament aquest és un dels trets més originals de la seva poesia, que li ha permès ampliar el propi horitzó i, en definitiva, l'horitzó de la literatura catalana de l'Alguer.

Aquest fet l'ha convertit certament en un ambaixador de la cultura catalana a Sardenya i a Itàlia, on ha guanyat nombrosos premis literaris. Una dada curiosa, una poesia, que trobareu a l'antologia *Itinerari poètic*, "Vibracions", fou publicada en català (al costat hi havia la traducció italiana) en una revista de difusió estatal italiana (i amb milers d'exemplars) de l'empresa Zanussi. I a l'inrevés, la seva obra ha permès fer conèixer als catalans de la resta dels Països Catalans l'Alguer i Sardenya. Fins i tot, cal dir que la seva poesia ha servit per explicar l'Alguer a alumnes de secundària del Principat de Catalunya: així la seva poesia Vella Alguer ha permès il·lustrar la situació sociolingüística de la ciutat catalana de Sardenya en dossiers didàctics del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (dossier Gust per la Lectura "Em dic Paco...", on s'aprofita aquesta poesia per parlar de la integració de la immigració) o en el llibre de text *Cat: llengua i societat dels Països Catalans*.

Parlem ara de l'obra poètica de Canu. Antoni Canu ha publicat, fins al moment, tres reculls de poesia. El primer, que portava per títol *Poesies*, fou publicat l'any 1995. El segon, que duia el títol *En l'arc dels dies*, el Nadal de l'any 2000. I el tercer, i darrer fins al moment, *Nou Cant*, va ser publicat el 2007. Tots tres llibres han estat editats per Edicions del Sol de l'Alguer i han comptat amb el suport de

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Antoni Canu a lletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/antoni-canu> >

l'Obra Cultural de l'Alguer i de l'escola d'alguerès Pasqual Scanu. L'any 2008, l'editorial Fasolcat va editar *Les veus de l'Alguer –vint cançons per a veu i piano sobre poemes de Rafael Caria i Antoni Canu*, on podem trobar deu poemes de Canu musicats pel compositor Manuel Garcia Morante i interpretats per la soprano Eulàlia Ara i per la pianista Tània Parra.

Pel que fa a les característiques de la poesia de Canu, no voldríem que, en fer aquesta presentació, us emportéssiu la idea que la seva poesia només tracta de temes "pròpiament" algueresos o sards. La seva poesia tracta de temes diversos, per exemple la poesia Vibracions, que abans hem citat, és una magnífica descripció poètica d'una rentadora, un instrument que en principi ens pot resultar poc poètic, però que Canu sap convertir en poesia. També trobarem referències a Kosovo, a Sarajevo, a Chiapas...

La característica més remarcable de la seva poesia és que, mitjançant un vers curt, àgil i precís, desproveït d'artifici, sap comunicar-nos la seva experiència viscuda i, a voltes, recuperada des de la nostàlgia. Sap dignificar allò que és quotidià amb un ritme poètic personal, altament intuïtiu. Cal destacar, com ha fet Giulia Lanciani, la utilització de figures metafòriques certament inèdites. Referint-se al Sol podem llegir: "quan l'esperança amb mans nuoses / enceneva una a una les roselles / com els ciris a Pasqua". I ressaltar, també, la singular representació del transcórrer de la vida com "una flota d'anys / atraca al port / de les mies espatlles".

Els poemes de Canu presenten una calculada meditació estilística, malgrat que per a algun lector pugui semblar que l'autor recorri a allò que hom ha anomenat "paraula viva". És justament aquesta conjunció la que li dona valor i frescor a la poesia de Canu: una aparent senzillesa que aconsegueix comunicar uns sentiments, uns records, uns anhels. Però al darrere hi ha una constant feina de revisió, d'autoexigència, d'ajustament, de recerca del mot precís per a aquell context buscant la musicalitat (cercant, si cal, en les fonts de tot el català).

Justament, a nivell lingüístic, també cal destacar el treball de Canu per trobar una llengua literària que, sense renunciar als trets d'identitat algueresos, sigui compresa per la resta dels catalanoparlants. No és una obra localista, d'àmbit reduït, sinó una obra que vol arribar al conjunt de la comunitat lingüística catalana i més enllà.

Preludi a l'obra d'Antoni Canu

Giulia Lanciani, professora de la Università degli Studi Roma Tre

Poesies, En l'arc dels dies, Nou cant. tres llibres marquen i formen l'itinerari poètic d'Antoni Canu en gairebé tres lustres.

Analitzant les diferències i les consonàncies entre la poesia dels inicis i la més recent, diria que Canu és sobretot un poeta de la continuïtat, més que no pas un poeta de la metamorfosi, en el sentit que allò que preval és sobretot la coherència substancial de les seves opcions: d'una banda, el manteniment d'una acurada estilització de l'estructura; de l'altra, el compactament i la unitat del discurs poètic, tot i que l'eclecticisme de fons tendeix a ampliar-se amb temes que van més enllà de la memòria d'un passat mitificat o d'un present majestuosament humil. En altres termes, la matèria narrativa va concedint un espai cada cop més gran a esdeveniments, a ocasions, a sensacions que ja no pertanyen al microcosmos domèstic i que li dicten emocions fortes, expressades amb

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Antoni Canu a lletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/antoni-canu> >

clarobscur de dramatisme.

El seu art de l'evocació –una evocació sempre continguda i emocionada–, quan transfereix a la paraula poètica sentiments i figures, en potencia l'esperit com si, lector secret de l'existència, ell compendiés totes les possibilitats evocatives en un traç únic, autònom, fulgurant, que es propaga en ones suggestives fins a cobrir de si mateix el sentit de l'ésser. Un muntatge de records, de formes, d'esdeveniments al llarg d'un recorregut existencial que troba el seu nucli essencialment en la infantesa, els llocs de la qual, dilatats pel moviment de la memòria, es converteixen en objectes poètics de vigorosa bellesa. Un recorregut fet de persones, d'objectes, de sensacions que esdevé una experiència d'amor. Soldant líricament les paraules a les coses, Antoni Canu cerca de donar una fisonomia acabada als fragments d'aquesta experiència interior per comunicar el propi esdeveniment excepcional i irrepetible, per sortir de si mateix i llegir-se a dins el misteri del món. Canta les coses que coneix dia a dia, sense inventar res, sense prendre res del llibre dels pretextos culturals. És en l'escriptura allò que és en la vida, i insereix en la seva inspiració les ocasions que la vida li ofereix. Les coses quotidianes el nodreixen, l'alimenten, l'estimulen a la poesia –i això és, en definitiva, una manera de verificar el seu grau de participació a l'existència, un treball de coneixement o de reconeixement dels homes i del món, elaborat amb paciència i amor.

I, tanmateix, allò que és experiència directa i circumscrita en el temps s'eleva en la seva poesia a moment universal, i cadascú pot atribuir-li un significat a la llum de les pròpies experiències i del propi sentir. El seu, en efecte, és un cant que va al cor immemorial de les coses, a la veritat que es troba al fons de les coses: i en el contacte entre un esdeveniment i la seva transposició en imatge poètica es crea una mena de curtcircuit espaciotemporal mitjançant el qual la poesia desvincula aquell esdeveniment d'una localització unívoca, el salva de les traves d'allò que és momentani.

Un dels motius recurrents en la poesia d'Antoni Canu és la terra, que estima i coneix bé havent viscut a pagès els anys de la infantesa («La mia segona mare / és estada la terra / ... / ampla i groga marea / que he abraçat / per estimar-la i no perdre-la»). El camp amb el seu bagatge de tradicions, de ritus, de costums, de memòries: la sembra, les festes, la trilla, les vetlles, tot viscut de nou poèticament en la nostàlgia dolça d'un temps antic, primigeni. És un tema que manté tota la seva eficàcia lírica malgrat el transcórrer del temps, com es pot veure clarament en alguns versos del recull més recent: "Cant" (Amb l'arado / só anat a trobar la vida / me só rentat amb la pluja / i eixugat a la font de la llum / De la terra / he heretat l'esperança / que m'acompanya / en l'esfera dels dies ...), o "Lloança a la terra" (... Lloança a la terra / llaurada dels versos blaus / dels arados, / pàgina immensa / il·luminada de la blanca llum / de la pluja...), o també "Pasqua florida", que val la pena citar sencera (Retornar de Figs / amb l'olor de la terra en la pell / i gaudir l'abraçada / dels llençols frescos de bugada / Amb el fervor de la Pasqua florida / visitar els sepulcres / on llampegaven les verdes plantes / del forment grillat sota els llits, / en la iglésia plena / penetrar el respir de l'encens / a la presència del ciri pasqual / com vestal dreta / a prop de l'altar, / abandonar-se al monòton fluir / de les oracions / i al cant dels coloms / que era en nosaltres).

Un cop traslladat a viure a l'Alguer, on aprèn una nova llengua i arriba a fer-ne el vehicle de la seva inspiració poètica, troba en el mar, en aquest escenari sempre igual i sempre diferent i en metamorfosi contínua, una reserva inèdita i perenne d'impressions, de sensacions, de percepcions que el fascinen i l'obsessionen, tot oferint un ampli camp a la seva imaginació. Ell intenta, amb obstinada paciència, incorporar en els versos el misteri, la bellesa, les atmosferes, el furor, els silencis que vibren dins aquell món inaferrable que, tot i la seva presència quotidiana, real, se sostreu a un coneixement profund: «Si tens la paciència / de la roca / consumida de les ondes / potser / que te sigui revelada / l'àrdua harmonia de la mar / amagada en els abismes / amb l'incessant bullir / del

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Antoni Canu a lletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/antoni-canu> >

magma / entre el fluctuar / de les algues ansioses / i l'esmunyir-se dels peixos blaus».

Un lirisme, el d'Antoni Canu, de vegades de tons forts, dolorosos, filtrats sempre, però, per una indòmita vitalitat; perquè ell aconsegueix copsar sempre, i transmetre als seus versos, tot allò que hi ha de positiu dins la realitat en què es troba immers. Fins i tot la mort, per exemple, mai no és concebuda en la seva tragicitat d'epíleg de tot: hi ha, en la representació poètica d'aquest esdeveniment, la lluminositat de l'esperança d'un després, gairebé un imperatiu de resurrecció a nova vida, un gest d'exorcisme envers l'anul·lador no-res, de laica religiositat, com en el cicle natural de l'univers creat. La intensitat i la sensibilitat amb què aquest tema és afrontat (vegeu, del primer llibre, la poesia dedicada al pare, un dels moments més alts del seu cant: «Aixeca-te, Pare, / que ja és tardor, / és temps de sembra, / los pardals / són plens d'esperança. // Sobre els camps / davallen pluges verdes / i els arados / obrin la terra. // Aixeca-te, Pare, / deixa el tou jardí / de pena. / Vés pels camps / a sembrar / el forment de la vida»), no perden força en la darrera obra, ans hi adquireixen una forta tensió expressionista mitjançant inusuals figures metafòriques: la falç que talla les testes grogues del forment ("L'altre cel"), la barca buida que s'acosta inexorable a la riba per a cadascú de nosaltres ("El cor s'inclina a la llum"), etcètera. Amb una lleugeresa singular ell s'imagina la «nova vida» de l'amic Siro, i la transposa en uns versos lluminosos, excloent-ne qualsevol indici de tristesa o d'afflicció: «Sés esfumat / de l'illa que te somnia. / Sense pena / ara camines assossegat / Dòcils te siguin les oliveres / fins a la vora de la mar / i t'encercla / la punxant olor de les algues / que pareix estrenyir-te / en un blau abraç. / Contemples amplitud i llum / on la Veritat / ha posat el seu domini / amb les veus blanques dels asfòdels / que canten les laudes / de la nova vida».

Si a l'inici d'aquest meu prelude afirmava que la poesia d'Antoni Canu al llarg del temps no presenta variacions manifestes, sobretot pel que fa a les temàtiques, he d'afegir tanmateix que sí que s'ha produït un canvi, en certa manera extern al text, però que acaba incidint-hi a fons: el descobriment, per part del poeta, de la consciència que la paraula poètica és l'instrument insubstituïble per dir la vida, o millor, per intentar dir-la en la seva insondable complexitat. D'aquest canvi ja hi ha indicis en l'epígraf de Nou cant, els versos del gran poeta portuguès Eugénio de Andrade – amb qui Canu mantenia un contacte epistolar – centrats en la paraula: « La paraula neix: / als llavis espurneja. / Carícia o aroma, / toca a penes els dits. / De branca en branca vola, / en la llum es vessa. / La mort no existeix: / tot és cant o flama». Però allò que testimonia principalment aquesta transformació és l'ampli espai que Canu reserva a la "paraula" entesa en aquest sentit. Dels molts exemples que podríem adduir em limito a citar una única poesia, que sembla resumir-les totes: «He sembrat síl·labes / en pàgines de camp / entre les ratlles dels solcs / i glevs d'antiga força / on no s'apaga / l'espurna verda / que impulsa el brot / cap a la llum. / Neix la paraula / sobre la terra llueix / espiga sonora / de tija a tija ressona / envaeix la planura / se revela a la consciència / amb el cant / de l'alegria i del dolor».

La poesia de Canu es nodreix de lectures i d'experiències tant de la cultura catalana (principalment algueresa), com de la cultura italiana, rere les quals, d'altra banda, n'apareix encara una tercera, la sarda del Logudor de la infantesa, que alimenta visiblement la seva intuïció lírica. Com a teló de fons de la seva poesia apareix, doncs, la trama d'una identitat que s'ha anat formant mitjançant la salvaguarda i el respecte d'allò que la tradició natal li oferia i l'assimilació de la novetat que el nou context li proposava. Canu ha fet seu l'idioma del país que a deu anys el va adoptar, emportant-se, però, la memòria i els costums de la terra d'origen: la barreja li ha permès ampliar el propi horitzó, fer esclatar allò que sentia dins seu en una veu continguda i obedient a les lleis de la poesia.

Tast de textos

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Antoni Canu a lletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/antoni-canu> >

Text

 WEB: "Elegia de Figs"

Poema d'Antoni Canu.

<http://www.xtec.cat/~rcasas22/poesia1.htm>

 WEB: Dos poemes inèdits

"Entre les roques" i "Un altre cel".

<http://cv.uoc.edu/~tossal/num7/canu.html>

 WEB: Poesies

Algunes poesies d'Antoni Canu, dels llibres *Poesies*, *En l'arc dels dies* i *Nou cant*.

http://web.tiscali.it/antonicanu/ACanu_Poesies.htm

Biobibliografia

Biografia

 WEB: A la Hiperenciclopèdia

<http://www.encyclopedia.cat/EC-GEC-0516728.xml>

Bibliografia

 WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

http://cataleg.bnc.cat/search*cat/?searchtype=a&searcharg=Canu+Antoni&sortdropdown=-&searchscope=13&searchscope2=13&SORT=D

 WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)

http://ccuc.cbuc.cat/search*cat/a?SEARCH=Canu%2C+Antoni&sortdropdown=-&searchscope=23

 WEB: Articles sobre l'autor (TRACES)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=Canu%2C+Antoni&f=keyword&action_search=Cerca&c=Trace+s+%3A+base+de+dades+de+llengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb

Comentaris sobre l'autor

Crítica

 PDF: Dues veus de l'Alguer

Pere Català Roca parla de dos poetes algueresos: Antoni Canu i Àngel Scala. A *l'Avui* (14/06/2001).
<http://www.traces.uab.es/tracesbd/avui/av01033.pdf>

 WEB: Obra completa

Pere Mayans parla de la vida i obra del poeta amb motiu de la publicació de la seva obra completa.
<http://blocs.mesvilaweb.cat/node/view/id/141173>

Diversos

 WEB: Antoni Canu, poeta de l'Alguer

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Antoni Canu a lletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/antoni-canu> >

Crònica d'Oriol Izquierdo sobre l'homenatge al poeta.

<http://blocs.gencat.cat/blocs/AppPHP/ilc/2009/11/10/antoni-canu-poeta-de-lalguer/>

WEB: "En Canu, tenaç alguerès"

Notícia apareguda amb motiu de l'homenatge al poeta pel seu 80è aniversari. A *El Punt* (1/12/09).

<http://www.elpunt.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/110193.html>
